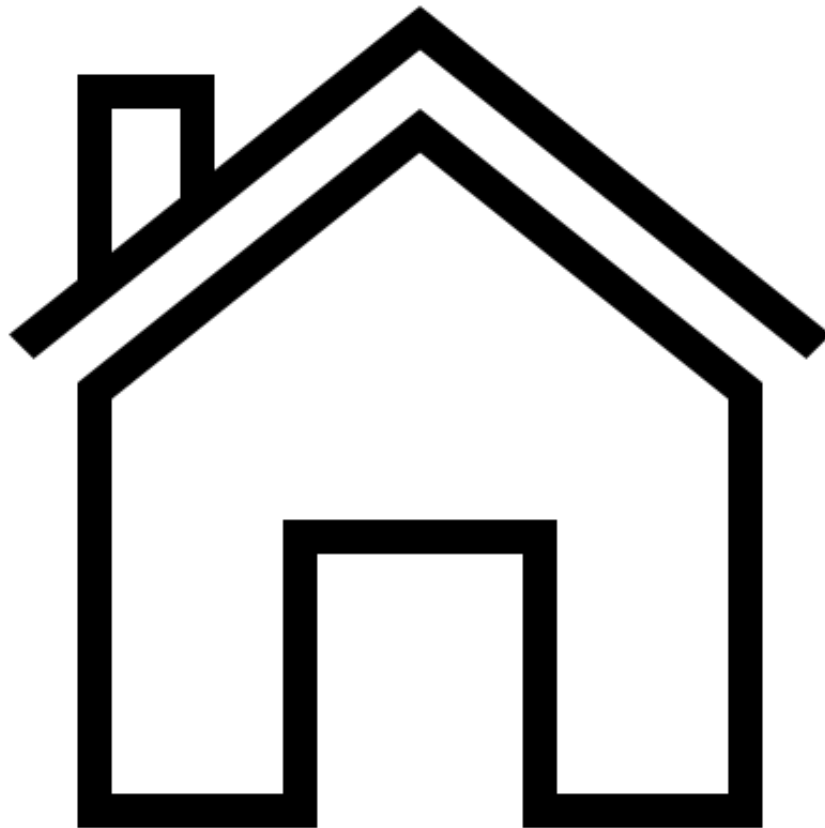

“Laat thuis nou gewoon thuis zijn voor wie thuis wil zijn”

Plaatsbinding met thuis bij vrouwen die jong (18-25 jaar) moeder zijn geworden

Bachelorscriptie Sociale Geografie en Planologie
Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen
Rijksuniversiteit Groningen

Auteur: Arlinde Dul (s2923793)

Datum: 28 mei 2018

Begeleiders: B. de Haas, L. Meijering en B. Oosterhoff

Samenvatting

In de Nederlandse samenleving, waarin steeds meer vrouwen werken en op latere leeftijd kinderen krijgen, is het beleid mogelijk niet aangepast naar de wensen en behoeften van vrouwen die het anders doen dan het gemiddelde: vrouwen die jong (18-25 jaar) moeder worden. Interessant is om te onderzoeken welke binding deze vrouwen hebben met thuis. Thuis is namelijk een plek die invloed heeft op het welzijn van mensen. De hoofdvraag van dit onderzoek luidt:

Hoe wordt de binding met de plaats thuis ervaren door jonge moeders, 18 tot 25 jaar, in de stad Groningen?

In samenwerking met MIM en de WIJ-Stichting, organisaties in Groningen die aandacht besteden aan jonge moeders, zijn de jonge moeders benaderd waarmee informatie via foto-elicatie en diepte-interviews is verzameld. De plaatsbinding met thuis blijkt complex en subjectief bij de jonge moeders. Bij elke participant zijn de dimensies *persoon*, *plaats* en *proces* uit het model van Scannell en Gifford (2010) belangrijk, maar worden deze door iedereen anders ervaren. Vooral het eigen huis wordt gezien als belangrijkste thuisplek omdat de geboorte van het kind aan deze plek nog meer betekenis heeft gegeven. De jonge moeders ervaren partners, familieleden en hulporganisaties als belangrijk voor opnieuw uitvinden van thuis na de bevalling. Voor de alleenstaande en financieel kwetsbare participanten is gebleken dat verhuizen tijdens de zwangerschap stressvolle en negatieve gevolgen heeft voor de binding met thuis. Daarnaast ervaren moeders die fulltime zijn gaan opvoeden na de geboorte zich niet gesteund door de overheid en de maatschappij. Vervolgonderzoek zou daarom gedaan moeten worden naar de invloed die het Nederlandse beleid heeft op de keuze van jonge moeders om te gaan werken of fulltime te gaan opvoeden na de bevalling.

Inhoudsopgave

SAMENVATTING	2
INHOUDSOPGAVE	3
1 INLEIDING	4
AANLEIDING.....	4
RELEVANTIE	4
DOELSTELLING EN ONDERZOEKSVRAAG	4
LEESWIJZER.....	5
2 THEORETISCH KADER	6
DE PLAATS THUIS	6
PLAATSBINDING.....	6
GEOGRAFIE VAN HET MOEDERSCHAP	8
CONCEPTUEEL MODEL	9
3 METHODOLOGIE.....	10
KWALITATIEVE DATAVERZAMELING	10
ETHISCHE OVERWEGINGEN	10
DATAVERZAMELING EN –ANALYSE.....	11
KWALITEIT VAN DE DATA	12
4 RESULTATEN	13
PERSOON	13
PLAATS	16
PROCES.....	18
5 CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN	20
CONCLUSIE	20
AANBEVELINGEN.....	20
REFERENTIES	21
BIJLAGEN.....	23
1 TOESTEMMINGSFORMULIER.....	23
2 VRAGENLIJST INTERVIEW	24
3 OVERZICHTSKAART	27
4 BEVOLKINGSGEGEVENS NEDERLAND EN GEMEENTE GRONINGEN	28

1 Inleiding

Aanleiding

In Nederland bestaat er tegenwoordig een bevolkingstrend in combinatie met politiek beleid waaruit een kwetsbare groep moeders, jonger dan 25 jaar, is te onderscheiden. De bevolkingstrend is dat de gemiddelde leeftijd waarop vrouwen hun eerste kind krijgen stijgt, die zich voordoet in de meeste geïndustrialiseerde Europese samenlevingen (Holdsworth et al., 2013). Zo ook in Nederland waar de gemiddelde leeftijd waarop een vrouw haar eerste kind krijgt 26,4 jaar was in 1950, is dit gestegen naar 29,7 jaar in 2016. Ook bij vaders is er een lichte stijging te zien. Vanaf 2000 is de gemiddelde leeftijd gemeten waarop mannen voor het eerst vader worden. Zo is dit 32 jaar in 2000 en 32,6 jaar in 2016 (CBS, 2017). Volgens Holdsworth et al. (2013) is het later krijgen van kinderen gerelateerd aan keuzes over banen en carrières, wat wordt aangemoedigd door nationale overheden. Ook in Nederland wordt het later krijgen gestimuleerd door de overheid door bijvoorbeeld het recht op een financiële tegemoetkoming wanneer kinderen naar een geregistreerde dagopvang of buitenschoolse opvang worden gebracht (Rijksoverheid, z.d.).

Relevantie

Dit onderzoek is wetenschappelijk interessant omdat er wordt gekeken naar de plaatsbinding met thuis bij jonge moeders die leven in een samenleving die is ingericht op een andere maatschappelijke tendens: een waarin moeders werken. Onderzocht wordt of zij als jonge (wellicht niet-werkende) moeders daar hinder van ondervinden. Daarnaast is dit onderzoek maatschappelijk relevant door de relatie tussen een goede woonomgeving en het welzijn van moeder en kind. Onderzoek is gedaan naar de gezondheid van baby's en de woonsituatie van vrouwen die op de leeftijd van 14 tot 21 jaar in een stedelijke omgeving een kind hebben gekregen. Hieruit blijkt dat de gezondheid van een baby (gemeten naar het gewicht) afneemt bij een onstabiele woonsituatie. Met een onstabiele woonsituatie wordt een woonsituatie bedoeld waarbij er zich in een jaar twee of meerdere verhuizingen hebben voorgedaan. De vrouwen met een onstabiele woonsituatie hebben minder kans op een opleiding, krijgen vaak financiële steun van hun ouders, wonen in een eengezinswoning of appartement en roken vaker (Carrion et al., 2015). Dus de kwaliteit van thuis, als plek en onderdeel van de leefomgeving, is van invloed op het welzijn van de mens (Jack, 2012).

Doelstelling en onderzoeksvraag

Aan de hand van wetenschappelijke literatuur en kwalitatieve dataverzameling is er geprobeerd inzicht te vergaren over de plaatsbinding met thuis bij jonge moeders (18-25 jaar) wonend in de stad Groningen. De hoofdvraag van dit onderzoek luidt daarom: *Hoe wordt de binding met de plaats thuis ervaren door jonge moeders, 18 tot 25 jaar, in de stad Groningen?*

Om antwoord te krijgen op deze hoofdvraag zijn er de volgende deelvragen opgesteld:

1. Hoe speelt de dimensie *persoon* een rol in de plaatsbinding met thuis van jonge moeders?
2. Hoe speelt de dimensie *plaats* een rol de plaatsbinding met thuis van jonge moeders?
3. Hoe speelt de dimensie *proces* een rol de plaatsbinding met thuis van jonge moeders?

Leeswijzer

Vanuit de hierboven opgestelde hoofd- en deelvragen voor het onderzoek staat in hoofdstuk 2 een wetenschappelijk literatuuroverzicht over de bestaande theorieën over thuis, plaatsbinding en geografie van moederschap. Vanuit deze theorieën is een conceptueel model opgesteld dat voor richting zorgt in het onderzoek. Hierna wordt in hoofdstuk 3 de methodologie, de gebruikte onderzoeksmethoden en manier van data-analyse, besproken. Daarna worden in hoofdstuk 4 de resultaten van het onderzoek uiteengezet. De resultaten zijn geordend per gestelde deelvraag. Deze resultaten samen zullen antwoord geven op de hoofdvraag en daarmee de conclusie in hoofdstuk 5 vormen.

Wanneer er vanaf nu wordt gepraat over jonge moeders dan worden daarmee vrouwen bedoeld die jong (18-25 jaar) moeder zijn geworden.

2 Theoretisch kader

De plaats thuis

De discussie over hoe het concept 'plaats' geconceptualiseerd moet worden, heeft vanaf de jaren 70 een belangrijke plek ingenomen in de sociale geografie. Specifiek de manier waarop interacties van mensen zijn gerelateerd aan de omgeving waarin deze interacties zich afspelen. Hierbij komt naar voren dat de identiteit van mensen verweven is met plaatsen (Easthope, 2004). Het debat sudderde voort tot in de jaren 90 toen er vraagtekens zijn gezet bij de mate van plaatsbinding die mensen hebben door een steeds meer globaliserende samenleving (Massey, 1994; Ritzer, 1983; Bauman, 1998). Massey (1994) stelt hierbij dat plaatsen niet moeten worden gezien met maar één identiteit, maar als open en dynamisch waarin verschillende identiteiten een rol kunnen spelen. Dit maakt dat de betekenis van plaats kan veranderen door de tijd heen en kan verschillen per persoon. Al eerder in 1992 heeft Massey dit specifiek toegepast op de plaats *thuis*. Hier stelt ze dat *thuis*, net als alle andere plaatsen, dynamisch is waar meerdere identiteiten samenkomen en verschillende sociale relaties kunnen plaatsvinden (in Easthope, 2004). Ook hoeft *thuis* zich niet op één locatie af te spelen. Thuis kan bijvoorbeeld worden herkend op microniveau, als bijvoorbeeld een huishouden, tot op macroniveau, als een stad of (geboorte)land (Ratnam, 2018).

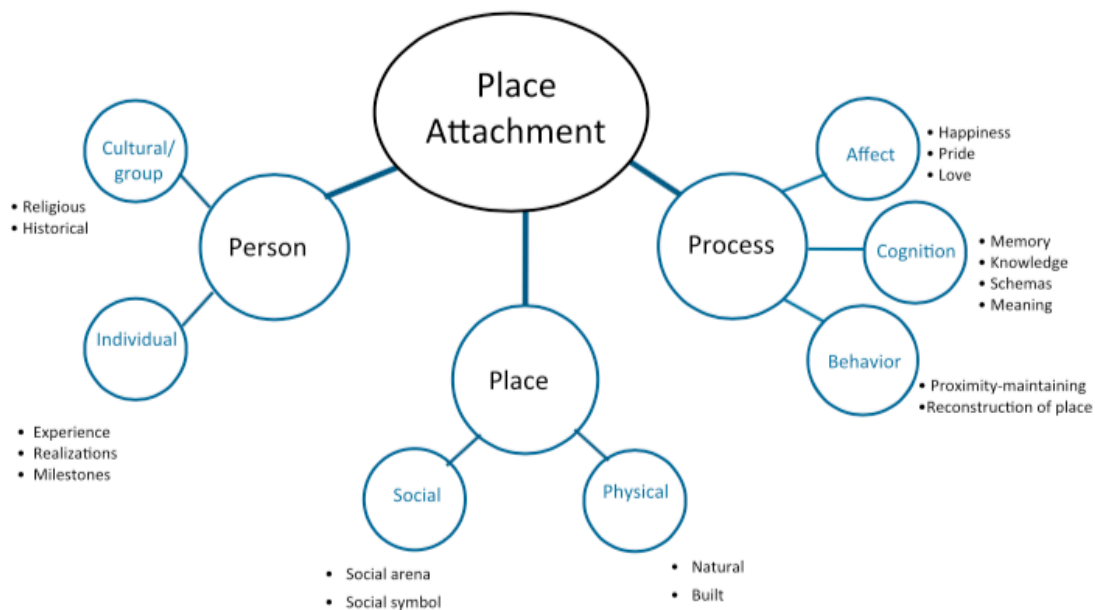
Thuis als plaats wordt vaak gedefinieerd als daar waar onder andere dagelijkse routines zich voordoen, controle over gehouden kan worden, ontmoetingen kunnen plaatsvinden, waardevolle spullen bewaard kunnen worden en waar herinneringen aan verbonden zijn (Meijering et al., 2016; Ratnam, 2018). Ratman (2018) benadrukt daarbij dat er ook aandacht moet worden geschonken aan het 'meer-dan-representatieve', of 'multi-sensorische' van thuis. Dit betekent dat thuis niet alleen kan worden ervaren door herkenning in objecten of interacties die worden gezien, maar dat ook het voelen van specifieke structuren en het ruiken van geuren een thuisgevoel kan geven. Het concept thuis is dus complex, dynamisch en subjectief (Windsong, 2010). Het is daar waar '*verplaatsing, plekken, mensen, emoties, routines en identiteiten*' samenkomen (Ratnam, 2018 p. 2).

Plaatsbinding

Net als het concept plaats wordt het concept plaatsbinding in wetenschappelijke literatuur gezien als lastig te definiëren. Daarom wordt plaatsbinding veelal globaal omschreven als een veelzijdig concept wat wordt gekenmerkt door de binding tussen individuen en de voor hen belangrijke plaatsen (Scannell & Gifford, 2010). Scannell en Gifford (2010) hebben een theorie opgesteld om de aspecten van plaatsbinding te vatten in een framework. Het framework is driedelig en bestaat uit de dimensies: *persoon*, *plaats* en *proces* (figuur 1). In het kort houdt de dimensie *persoon* het niveau in waarop de plaatsbinding zich voordoet: individueel- of groepsniveau. Daarnaast toont de dimensie *plaats* het belang van fysieke en sociale eigenschappen voor plaatsbinding. De laatste dimensie, *proces*, houdt het tijdsaspect in van plaatsbinding en bestaat uit de emotionele binding, herinneringen voor persoonlijke betekenis en acties in die van belang zijn voor plaatsbetekenis. Scannell en Gifford (2010) benadrukken dat plaatsbinding voor elk persoon uniek is en dat het gebaseerd is op een unieke samenstelling van de bovengenoemde dimensies. Welke aspecten belangrijk zijn en hoe die aan elkaar gerelateerd zijn, kan per persoon anders ervaren worden.

Specifiek wordt de plaats thuis gedefinieerd door Meijering et al. (2016) als een proces dat bestaat uit fysieke, sociale en persoonlijke kenmerken wat door iedereen anders wordt ervaren. Deze omschrijving van thuis en de band die een individu daarmee ontwikkelt kan worden gekoppeld aan de dimensies van Scannell en Gifford (2010). De fysieke en sociale kenmerken van thuis vallen namelijk onder de dimensie *plaats*, de persoonlijke kenmerken vallen onder *proces* en tot slot is *persoon* terug te zien in het individuele niveau waarop thuis wordt beleefd. Dit betekent dat het framework van Scannell en Gifford kan worden gebruikt om de aspecten van plaatsbinding met thuis te achterhalen.

Figuur 1 'Het driedelige model van plaatsbinding' door Scannell & Gifford (2010, p.2)

De dimensie *proces* bij binding met thuis, kan vanuit de wetenschappelijke literatuur worden gekoppeld aan homemaking. Ratman (2018) relateert homemaking aan 'the doings' die zich thuis voordoen als ervaringen, routines en activiteiten maar ook aan herinneringen en emoties. *Homemaking* heeft een grote invloed op de manier waarop thuis wordt beleefd (Meijering et al., 2016). *Homemaking* en het daarmee steeds opnieuw uitvinden van thuis is een continu proces waarmee het heden met het verleden en de toekomst wordt verbonden (Cieraad, 2010). Dit komt vooral door herinneringen die worden verbonden met het alledaagse leven, die weer met de dromen en angsten voor de toekomst worden verbonden (Blunt & Varley, 2004; Cieraad, 2010). Angsten, want homemaking kan ook een negatieve impact hebben op de binding met thuis. Thuis kan naast stabiliteit en veiligheid ook zorgen voor een gevoel van vervreemding en uitsluiting (Blunt, 2005; Blunt & Varley, 2004). Vervreemding of uitsluiting ontstaat wanneer er sprake is van angst, fysieke of emotionele mishandeling, of het herinneren van traumatische gebeurtenissen, waardoor thuis als onveilig wordt beschouwd (Ratnam, 2018). Huiselijk geweld is hier een voorbeeld van (Warrington, 2001). Dus het proces van homemaking zorgt ervoor dat een verandering kan plaatsvinden in iemands binding met thuis en er een samenhang is tussen cognitie en gedrag wat een emotie, het thuisgevoel, veroorzaakt.

Geografie van het moederschap

In feministische geografie uit de jaren '90 wordt thuis geassocieerd met een plaats die geen privacy kent en waar vrouwen moeten werken, koken, schoonmaken en verzorgen. Thuis wordt zo een plek waarin vrouwen worden onderdrukt en beperkt (Rose, 2003). Discussies zijn gaande binnen het hedendaagse feminisme over wat tegenwoordig de rol van een moeder in huis zou moeten zijn. Er zijn feministen die aangeven dat moeders zouden moeten werken (Drayer, 2010), terwijl anderen zeggen dat opvoeden nog het meest gedaan wordt door vrouwen waardoor ze in huis erg belangrijk blijven voor het creëren van een thuis (Williams & Crooks, 2008; Dyck, 2005).

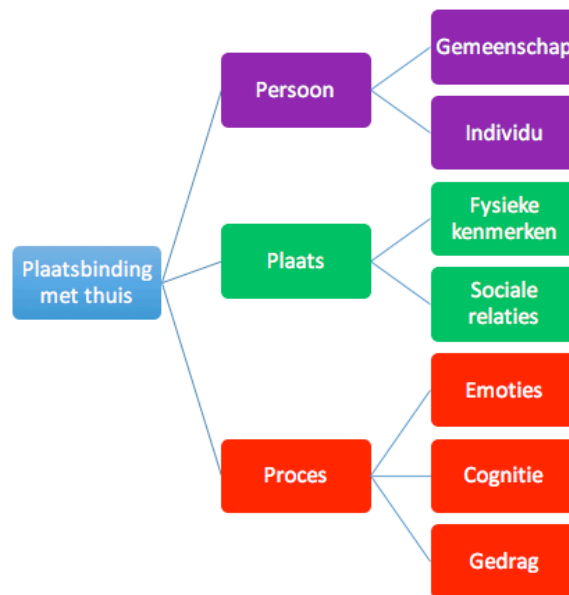
McDowell (2015) geeft aan dat de definitie van een goede moeder in de huidige samenleving is veranderd door de hedendaagse morele plicht om als moeder betaald te werken. Crowley (2014) laat echter in haar studie zien dat tegenwoordig twee 'moederidentiteiten' naast elkaar leven: de 'opvoedende moeder' die niet werkt en thuis is om de kinderen op te voeden en de 'werkende moeder' die fulltime of parttime werkt naast het opvoeden. Haar onderzoek laat zien dat sociale netwerken, politieke overtuigingen en sociaal demografische (opleiding en inkomen) kenmerken deze identiteiten beïnvloeden. Ook stelt ze dat moeders minder affiniteit met een rol als opvoedende of werkende moeder creëren, wanneer vaders meer helpen in het opvoeden. Hierdoor worden plichten in het huishouden gedeeld, is er meer gelijkheid tussen de ouders en kunnen de kinderen een sterkere band opbouwen met beide ouders. In Nederland werkt 70% van de vrouwen in deeltijdfunctie en wordt hun aantal uren vaak minder wanneer zij kinderen krijgen, terwijl mannen bij mannen het aantal uren veelal hetzelfde blijft. Hoewel parttime werken in Nederland wordt geaccepteerd, keurt 40% van de Nederlandse bevolking fulltime werken af (Van Dijk & Jagmohansingh, 2010).

Of vrouwen werken of niet, het krijgen van kinderen brengt verandering in de thuissituatie met zich mee wat tegelijkertijd een verandering veroorzaakt in de manier waarop thuis wordt ervaren. Enerzijds kan het krijgen van een kind zorgen voor een verhoging van tijdsdruk en stress bij ouders. Anderzijds is het krijgen van kinderen positief voor het welzijn van de ouders door bijvoorbeeld een vergroting van sociale interactie, vooral met familieleden, wat leidt tot meer emotionele steun en een gevoel van verbondenheid (Thomas et al., 2017). Kortom, thuis is een dynamische plek waarin grote gebeurtenissen zich afspelen, als de geboorte van een kind, wat invloed heeft op de manier waarop moeders thuis ervaren. Ook in Nederland is het debat gaande over de rol van een moeder thuis.

Conceptueel model

Naar aanleiding van bovenstaand theoretisch kader is een conceptueel model (figuur 2) opgesteld. Hierin zijn de drie dimensies van plaatsbinding uit Scannell en Gifford (2010) te zien. Verwacht wordt dat alle drie de dimensies belangrijk zijn voor de jonge moeders, wat de binding met thuis vormt. Verder zal de samenstelling en invloed van de aspecten per dimensie verschillen bij elke jonge moeder. Ook wordt er verwacht dat de volgende specifieke aspecten belangrijk zullen zijn voor jonge moeders: de geboorte van het kind en het voelen van normen en waarden vanuit de gemeenschap bij de dimensie *persoon*, fysieke kenmerken en sociale contacten als het gezin bij *plaats*, en routines als het organiseren van orde in huis bij *proces*.

Figuur 2: Conceptueel model

3 Methodologie

Kwalitatieve dataverzameling

Er is gekozen voor kwalitatief onderzoek omdat het persoonlijke informatie kan blootleggen over het alledaagse leven van mensen (Clifford et al., 2016). Specifiek is er gebruik gemaakt van de onderzoeksmethode foto-elicitering in combinatie met semigestructureerde interviews. Deze combinatie kan meer en andere kwesties opwerpen over het alledaagse leven van participanten in vergelijking met auditieve of schriftelijke data. Foto-elicitering als methode houdt in dat participanten worden gevraagd om foto's te maken waarna deze worden besproken in een opvolgend interview. Het is een manier om participanten voorafgaand aan het interview enthousiast te maken voor het onderzoek. Doordat de participanten deze foto's zelf maken en daarna bespreken, krijgen de participanten de kans om sturing geven aan het onderzoek. Daarnaast reflecteren ze zo op een nieuwe manier op hun dagelijkse activiteiten (Rose, 2016). Voor de jonge moeders geldt dat zij voorafgaand aan het interview vijf foto's hebben gemaakt van voorwerpen, mensen, plekken etc. wat hun een thuisgevoel geeft. Deze vijf foto's zijn een belangrijk onderdeel geweest in het interview door het uitvoerig bespreken van elke foto. De resultaten, inclusief de foto's, kunnen ook waardevol zijn voor instanties als WIJ-Stichting omdat het een visuele ondersteuning biedt bij de opgedane persoonlijke verhalen. Foto's kunnen namelijk het overbrengen van boodschappen bevorderen (Rose, 2016).

Ethische overwegingen

Net als andere kwalitatieve onderzoeksmethodes brengt foto-elicitering in combinatie met diepte-interviews ethische overwegingen met zich mee. Voorafgaand aan de interviews zijn de participanten goed geïnformeerd over de rechten die zij hebben als participant. Zo worden persoonlijke gegevens en specifieke informatie niet gedeeld als dit niet op prijs wordt gesteld. De namen die in deze scriptie zijn gebruikt zijn pseudoniemen om de anonimiteit en privacy van participanten zo goed mogelijk te waarborgen. Om dit zwart op wit te zetten is voorafgaand aan het interview een toestemmingsformulier getekend door de participanten en de onderzoeker (bijlage 1).

Specifiek voor de diepte-interviews zijn open vragen gebruikt om de participanten zo min mogelijk te sturen in de beantwoording daarvan. Ook zijn mijn reacties als onderzoeker zo neutraal mogelijk geformuleerd om geen standpunt over te dragen. Participanten zijn niet verplicht om op de gestelde vragen te antwoorden. Dit is niet voorgekomen in de interviews, wel vonden sommige participanten het moeilijk om antwoorden te geven over het concept thuis wanneer de vragen abstracter werden. Een voorbeeld van zo'n vraag is *"Hoe zou u, na ons gesprek, de binding met thuis omschrijven?"*. Specifiek voor de verzamelde foto's is het waarborgen van de anonimiteit van de participanten belangrijk (Rose, 2016). Zo hebben een aantal participanten persoonlijke foto's opgestuurd, bijvoorbeeld foto's van hun kinderen of geliefden. Deze persoonlijke foto's zijn onderdeel geweest van het interview maar zullen zowel in deze scriptie als op de poster geen rol spelen. Op de poster en in de eindversie van de scriptie zijn een aantal foto's van de participanten geplaatst om zo de uitkomsten van dit onderzoek extra kracht bij te zetten. Toestemming hiervoor is gevraagd bij de desbetreffende moeders. Verder zullen de foto's zullen niet worden gedeeld met derden.

De positie die ik als onderzoeker heb ingenomen is van een buitenstaander. Voorafgaand aan het onderzoek ben ik niet eerder in contact geweest met de WIJ-Stichting, MIM of met jonge moeders in de gemeente Groningen. Wel ben ik me ervan bewust geweest dat ik als 21-jarige vrouw tot dezelfde leeftijdscategorie behoor als dat van de geïnterviewde moeders. Als jonge vrouw zonder specifieke voorkennis over (jong) moederschap maakte dat ik ook vragen heb gesteld over onderwerpen waar ik weinig van wist, bijvoorbeeld over kraamhulp. Het kan zijn dat de participanten daardoor minder informatie met mij hebben gedeeld omdat ik 'het toch niet zou snappen'. Één moment vond ik lastig bij het eerste interview. Toen vertelde een jonge moeder mij dat ze in het verleden is mishandeld, zelfmoordneigingen heeft gehad en nu met weinig financiële middelen voor haar zoontje zorgt. Vanaf dat moment besepte ik me dat aan de ene kant deze jonge moeders dichtbij staan door hun leeftijd, maar aan de andere kant ook ver weg van mijn eigen leven als student met veel flexibiliteit en minder verantwoordelijkheden.

Dataverzameling en –analyse

Voor dit onderzoek zijn er zes interviews afgenomen en is er een focusgroepdiscussie geweest met drie jonge moeders. Alle participanten zijn woonachtig in de stad Groningen (bijlage 3). Groningen is de hoofdstad van de provincie Groningen, Nederland. Voor de gemeente Groningen geldt dat er in 2016 164 kinderen geboren zijn in de leeftijdscategorie 'jonger dan 25 jaar' uit een totaal van 1.991 kinderen (CBS, 2017; bijlage 4b). De eerste zes participanten zijn benaderd via Moeders Informeren Moeders (MIM). Dit is een organisatie binnen de GGD Groningen waar moeders, die zwanger zijn of net bevallen zijn van hun eerste kind, in contact worden gebracht met meer ervaren moeders om kennis uit te wisselen over het moederschap (GGD Groningen, z.d.). De laatste drie participanten zijn benaderd via de WIJ-Stichting en met hen is een focusgroepdiscussie gehouden. Zelf heeft WIJ-Stichting geen contact met MIM maar wel met de GGD via jeugdverpleegkundigen. De WIJ-stichting geeft aandacht aan jonge moeders omdat zij vaak nog in de adolescentiefase zitten en er soms alleen voor staan. Wanneer jonge moeders zwanger bij de WIJ-stichting aankloppen kunnen zij de jonge moeders voorbereiden op het moederschap. Dit gebeurt door wekelijkse jongemoedergroepen in verschillende wijken in de stad Groningen. Door een WIJ-begeleider van een jongemoedergroep in de Oosterparkwijk ben ik uitgenodigd om het interview af te nemen op een groepsbijeenkomst. Aangeraden wordt om een focusgroepdiscussie te houden met 6-8 participanten (Longhurst, 2016). Ik had geen invloed op het aantal jonge moeders op die bijeenkomst. Wel kreeg ik het gevoel dat juist dit kleine en bekende gezelschap maakte dat de aanwezige jonge moeders zich op hun gemak voelden.

Voorafgaand aan de interviews is gevraagd of de participanten vijf foto's wilden maken van voorwerpen, mensen, plekken of andere dingen, wat zij associëren met een thuisgevoel. Alle participanten zijn bereid geweest om foto's op te sturen en ze later te bespreken. Met de jonge moeders uit de focusgroep is vooraf geen persoonlijk contact geweest waardoor zij de foto-opdracht niet hebben gedaan. Na het afnemen van de interviews en de focusgroepdiscussie zijn de opnames getranscribeerd en geanalyseerd met behulp van het coderingsprogramma Atlas.ti. Door het coderen van de interviews in het programma zijn de belangrijkste aspecten van de verschillende participanten gevangen met betrekking tot de plaatsbinding met thuis. Een aantal codes zijn gevormd door het model van plaatsbinding van Scannell en Gifford (2010). De andere codes zijn inductief naar voren gekomen uit de interviews (figuur 3).

Figuur 3: Deductieve en inductieve codes

Codegroepen (deductief)	Hoofdcodes (deductief)	Voorbeelden subcodes (inductief)
Persoon	Individu	Overheid, maatschappij, cultuur
	Gemeenschap	Demografische kenmerken, eerdere woningen ...
Plaats	Fysieke kenmerken	Nabijheid voorzieningen, tijdelijkheid ...
	Sociale relaties	Kinderen, (ex) partner, familie ...
Proces	Emotie	Steun, onbegrip, privacy, verantwoordelijkheid ...
	Cognitie	Herinnering, ervaring, herkenning
	Gedrag	Verplaatsingen, ontmoetingen, routines ...

Kwaliteit van de data

Voor het doen van dit onderzoek is gekozen voor vrouwen die jong (18-25 jaar) moeder zijn geworden. Deze keuze is gemaakt omdat deze categorie jonger is dan het gemiddelde en ook verder afwijkt van de situatie bij tienermoeders onder de 18 jaar. Moeders in de leeftijdscategorie 18 tot 25 jaar zijn zelf verantwoordelijk zijn voor hun situatie.

Bij de resultaten van de interviews is ervan uit gegaan dat de participanten geen reden hebben om te liegen over hun situatie in de interviews door de getekende toestemmingsformulieren. Daarnaast is aan de moeders gevraagd wat zij een prettige plek vonden om het interview af te nemen, om zo een veilige omgeving te creëren waarin vrijuit gesproken kon worden. De interviews hebben allemaal ongeveer 45-60 minuten geduurd. De vragen die zijn gesteld konden vaak goed beantwoord worden door de moeders. Twee interviews zijn afgenomen met participanten afkomstig uit Saoedi-Arabië waardoor de informatiedichtheid van deze interviews minder is door hun taalachterstand.

Door foto-elicatie zijn specifieke aspecten van plaatsbinding met thuis aan bod gekomen, wat naar mijn idee de kwaliteit van de data heeft verrijkt. Aspecten zijn genoemd die anders niet aan bod zouden komen (Rose, 2016). Ook zorgde foto-elicatie ervoor dat de participanten beter voorbereid waren op het interview, het leek alsof ze vragen gemakkelijk konden beantwoorden.

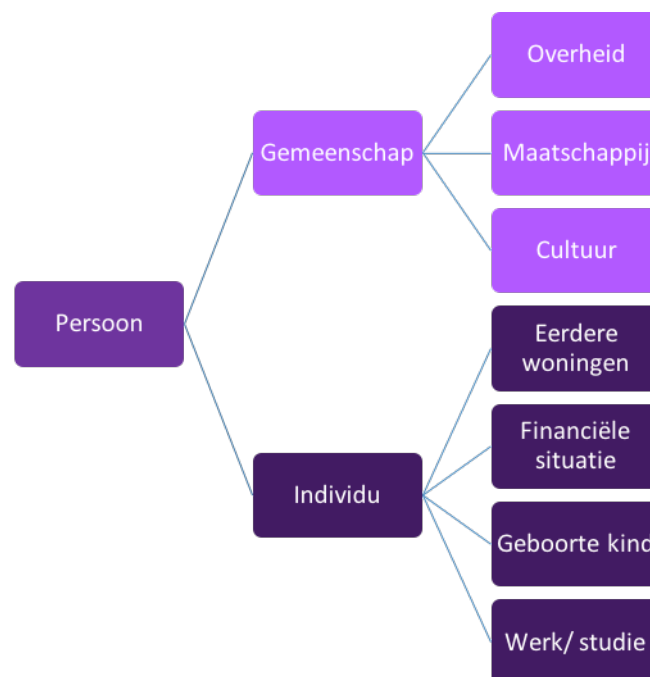
Verder is de focusgroepdiscussie net als de interviews verwerkt. Drie participanten zijn tegelijkertijd bevroegd maar zijn als aparte participanten verwerkt in de resultaten. De focusgroep kan invloed hebben gehad op de kwaliteit van de data omdat de drie jonge moeders elkaar zouden kunnen beïnvloeden. Zo is de stap in een groep om mee te knikken of mee te praten met het antwoord van de ander gemakkelijker dan bij een interview. Maar dit leek dit leek niet de overhand te hebben.

4 Resultaten

Persoon

De negen geïnterviewde vrouwen die jong (18-25 jaar) moeder zijn geworden hebben nu de leeftijd tussen 22 en 30 jaar. Van hen zijn vier fulltime opvoedende moeders, drie studerende en twee werkende. Twee van de vier fulltime opvoeders wonen 5 en 10 jaar met hun gezin in hun huidige huis en hebben meerdere kinderen gekregen. Ook brengen deze twee moeders hun kinderen niet naar de opvang wat de andere vijf moeders wel een aantal dagen per week doen. Alle vier opvoedende moeders voeden hun kinderen fulltime op waardoor ze meer tijd thuis doorbrengen dan de studerende en werkende moeders. De studerende en werkende moeders wonen tussen de 1 en 2,5 jaar in hun huidige huis. Een van de studenten heeft beladen ervaringen gehad met thuis door huiselijk geweld. De andere twee studenten komen uit Saoedi-Arabië en wonen sinds zeven jaar in Nederland. Bij deze drie studenten was de zwangerschap niet gepland, bij de andere vijf moeders wel. In totaal hebben zes moeders een stabiele relatie met hun partner en zijn drie van hen alleenstaand.

Figuur 4: Belangrijkste aspecten van de dimensie persoon

Zoals Scannell en Gifford (2010), Easthope (2004) en Ratnam (2018) suggereren, zijn er verschillende schaalniveaus te herkennen in plaatsbinding met thuis: gemeenschappelijk en individueel niveau (figuur 4). Op *gemeenschappelijk niveau* spelen bij de jonge moeders vooral de overheid, maatschappij en cultuur een rol. De **overheid** is belangrijk door hun beleid wat het lang thuisblijven na de geboorte van een kind kan belemmeren (McDowel, 2015). Marleen (30 jaar) verwacht dat gezinnen die het financieel minder hebben door de overheid worden beperkt in hun keuze of ze fulltime willen opvoeden.

“Voor mij voelt het toch een beetje negatief dat de overheid zich bemoeit met hoeveel je wel of niet thuis bent. Dan denk ik weleens: laat thuis nou gewoon thuis zijn voor wie thuis wil zijn.”

Sasha (30 jaar) heeft juist positieve ervaringen door toeslag van de overheid. Wanneer zij haar kind twee keer per week naar de opvang brengt heeft ze even tijd voor zichzelf en kan ze tot rust komen.

De huidige tendens om op latere leeftijd kinderen te krijgen en snel te gaan werken na de bevalling zorgt ervoor dat de jonge moeders zich soms onbegrepen voelen door de Nederlandse **maatschappij**. Mensen die ver afstaan van de situatie van jonge moeders kijken hen vaak vreemd aan. Rian (26 jaar) heeft de maatschappelijke trend met haar man besproken voorafgaand aan de keuze om jong kinderen te krijgen:

“Als je zo jong bent dan voelt het wel alsof je jezelf moet verantwoorden. Dat mensen anders zouden denken huh nu al, zo jong? Maar toen kwamen we tot de conclusie dat er nooit een perfect moment is”

Tot slot is de **cultuur** die deel uitmaakt van de identiteit van de jonge moeders een belangrijke factor voor hun individuele normen en waarden. Zo hebben drie van de geïnterviewde moeders een geloofsovertuiging die voor steun zorgt. Het wordt ondersteund door Scannell en Gifford (2010) dat een individu zich kan binden aan een plaats op een hoger niveau door bijvoorbeeld een geloof. Voor Marleen (30 jaar) beïnvloedt de geloofsovertuiging ook de manier waarop zij haar thuis wil ervaren:

“Wij zijn dus inderdaad christelijk en dat willen we echt wel vormgeven, in de zin van dat dit een christelijk thuis is. En dat wil zeggen dat God hier ook woont.”

Maar cultuur kan ook negatieve invloed hebben op de binding met thuis. Bij Anna (22 jaar) hebben culturele gebruiken ervoor gezorgd dat ze op haar 17^e islamitisch is getrouwd en daarna gepland zwanger is geworden. Toen Anna zwanger was merkte ze dat ze haar kind niet bij haar toenmalige partner wilde opvoeden. Zij heeft hulp gezocht bij de WIJ-Stichting om een andere woning te krijgen.

Ook *individuele kenmerken* zijn belangrijk voor de dimensie persoon. Zo vertellen de drie alleenstaande moeders dat ze hun huidige woonsituatie willen veranderen maar hierin worden belemmerd door hun huidige **financiële situatie** en door ervaringen met **eerdere woningen**. Tijdens de zwangerschap hebben zij een aantal weken voor de bevalling moeten verhuizen, wat de zwangerschap erg moeilijk en zwaar heeft gemaakt. Suglia et al. (2011) waarschuwt voor een grotere kans op depressies of angst bij moeders bij een onstabiele woonsituatie. De moeders hebben verteld dat de verhuizing de beste oplossing is geweest omdat de eerdere woningen als studentenkamers, bij ex-partners of opvanghuizen slecht waren om een kind in op te laten groeien. Het verhuizen heeft bij hen zeker voor stress gezorgd en een negatieve invloed gehad op het thuisgevoel. Anna (22 jaar) vertelt over haar verhuizing tijdens de zwangerschap het volgende:

“Ik kon wel gewoon slapen in mijn huis maar ik zat er wel een beetje mee op emotionele momenten. Dus ik denk omdat alles zo chaotisch is gegaan, dat ik me niet echt op mijn plek voelde.”

Uit de interviews en focusgroepdiscussie blijkt dat de **geboorte van de kinderen** de moeders op een jonge leeftijd heeft doen veranderen in de manier waarop zij naar de wereld en zichzelf kijken. Imra

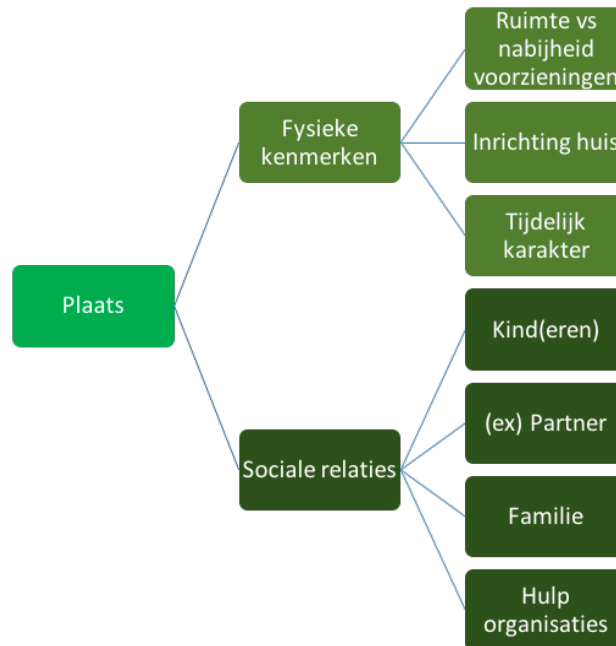
(27 jaar) vertelde bijvoorbeeld dat ze een ander mens is geworden: veel zelfstandiger, verantwoordelijker en zorgzamer. De komst van het kind heeft dan ook bij alle moeders voor een hoger welzijn gezorgd, net als Thomas et al. (2017) stelt. Vier moeders zijn na de bevalling niet gaan werken. Twee van deze moeders hebben hun hbo-opleiding afgerond en bewust gekozen om thuis te blijven om de kinderen op te voeden. Dit komt niet overeen met Cotter et al. (2008) die aangeven dat goed opgeleide vrouwen sneller geneigd zijn om te werken. De andere twee thuisblijvende moeders zijn alleenstaand met weinig inkomen, wat volgens Cotter et al. (2008) wel de kenmerken zijn van een thuisblijvende moeder. De twee werkende participanten zijn inderdaad hoger opgeleid. Nienke (24 jaar) vertelt dat ze kort na de bevalling is gaan werken, anderen op haar kind laat passen en zelf bijna niet thuis is:

“Ik wil wel minder gaan werken om thuis te zijn bij hun. Soms werk ik 7 dagen per week, dat is niet goed maar ja ik wil ook mijn eigen geld.”

Kortom, de verandering in gedrag door de geboorte van het kind verandert ook de beleving van thuis op individueel niveau. Verder kunnen culturele invloeden de binding met thuis zowel positief als negatief beïnvloeden. Tussen de participanten is er geen eenduidigheid over de huidige rol die moeder zouden moeten hebben in huis. De moeders die gepland jong moeder zijn geworden, een stabiele relatie hebben en bewust fulltime zijn gaan opvoeden, hebben het gevoel dat ze geen steun krijgen van de overheid. Daartegenover staan de werkende moeders die hun kinderen naar de opvang brengen en geen problemen ervaren.

Plaats

Figuur 5: Belangrijkste aspecten van de dimensie plaats

De *plaats* bestaat uit fysieke kenmerken en sociale relaties die thuis plaatsvinden (figuur 5). Bij *fysieke kenmerken* hebben twee jonge moeders met hun gezin de afweging gemaakt tussen de **nabijheid van voorzieningen** in de stad en de **bestaande relaties** die hier zich afspelen, tegenover het hebben van meer **ruimte** buiten de stad. Aitken (2000) ondersteunt dit: grote gebeurtenissen als de geboorte van een kind vormen vragen bij jonge ouders over de huidige woonsituatie. Wanneer ze zouden verhuizen kan dit voor het verliezen van sociale netwerken en de lokale cultuur zorgen.

Dat **de inrichting van het huis** belangrijk is voor het thuisgevoel komt vooral naar voren uit de foto-elicitering. Een voorbeeld hiervan is te zien in figuur 6 waarop een fotocollage te zien is wat de participant doet denken aan dierbare personen en momenten. Door hun eigen huis in te richten krijgen de moeders een rustig en orderlijk gevoel. Dit kan het traditionele moedergevoel voor het creëren van orde in huis zijn (Rose, 2003). Ook meubilair als banken of stoelen zijn gefotografeerd. Ook dit is onderdeel van thuis waarin zichzelf, kinderen en partners zichzelf kunnen zijn en tot rust kunnen komen (figuur 7).

Ook wordt de binding met thuis beïnvloed wanneer weet is van een **tijdelijk karakter** van de huidige woning. Wanneer de jonge moeders weten dat ze lang in een huis blijven wonen, nemen ze meer moeite voor de inrichting en het opdoen van nieuwe contacten in de buurt. Vooral de studenten ervaren dit tijdelijke karakter van thuis meer omdat opleiding de voornaamste reden is dat zij in Groningen wonen.

Figuur 6 en 7: Inrichting huis door foto's (Lisa, 26 jaar) en meubilair (Marianne, 28 jaar)

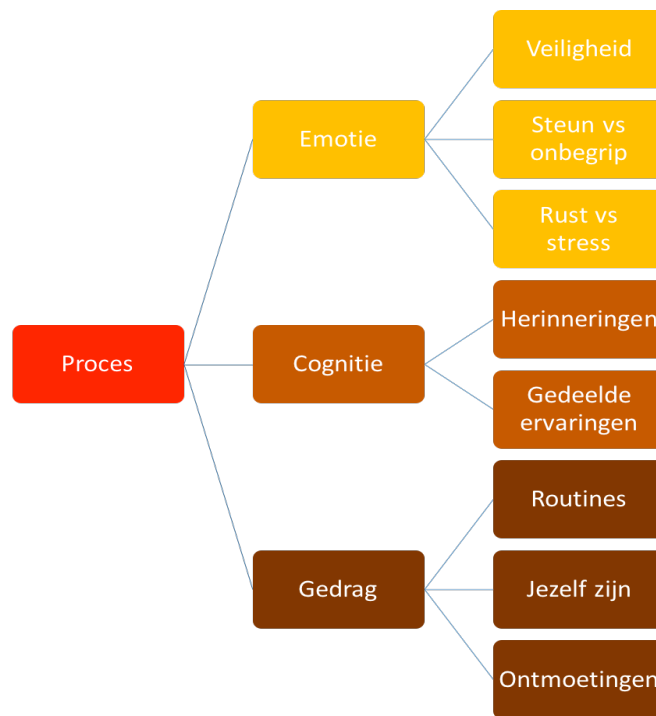

Marleen (30 jaar) vertelt dat ze een hoge maar prettige mate van sociale relaties heeft gekregen sinds de geboorte van haar kinderen. Ook Thomas et al. (2017) zien een verhoging van sociale interactie bij ouders wat het welzijn verbeterd. Vooral de relatie tussen moeder, partner en kind is belangrijk voor het thuisgevoel omdat het hen gelukkig maakt. De drie alleenstaande moeders geven aan dat het enige wat ze echt missen aan thuis het hebben van een partner is. Wel moeten keuzes dan meer worden overwogen in het belang van de partner en de kinderen. Dit is soms tegenstrijdig met keuzes voor werk en studie. Ook familie zorgt voor **steun** door bijvoorbeeld het helpen met oppassen. Daarnaast zijn voor bijna alle participanten **hulporganisaties** na de bevalling als kraamhulp, WIJ en MIM, belangrijk geweest voor het creëren van nieuwe routines in huis. Thuis wordt zo opnieuw uitgevonden en dit maakt dat thuis met zijn kenmerken kan veranderen door de tijd heen (Cieraad, 2010). Deze sociale interacties zorgen voor ontmoetingen wat gezien kan worden als gedrag uit de dimensie *proces*.

Kortom, uit de fysieke kenmerken van thuis komt naar voren dat het hebben van een onstabiele woonsituatie tijdens de zwangerschap een negatieve invloed heeft op de mentale staat van de jonge moeders en daardoor ook op het hedendaagse en toekomstige thuisgevoel. Verder zijn sociale relaties belangrijk. Deze relaties kunnen steun en hulp bieden aan de jonge moeders waardoor thuis wordt ervaren als prettig. De interactie tussen moeder, partner en kind staat hierin centraal.

Proces

Figuur 8: Belangrijkste aspecten van de dimensie proces

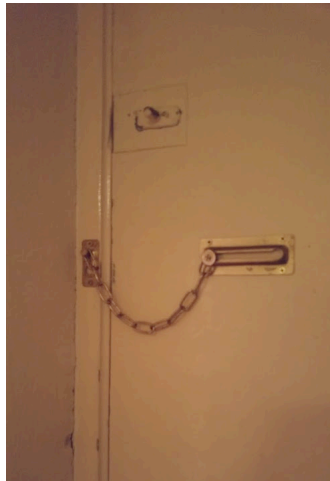
Over het algemeen voelen de meesten, namelijk acht moeders, zich sterk gebonden aan thuis. Specifiek is hun binding met het huis sterker wanneer hun kinderen hier zijn geboren en opgegroeid. Enerzijds geeft dit het gevoel van kracht en samen zijn en anderzijds zorgt het voor de creatie van gezamenlijke **herinneringen** waaraan op latere momenten teruggedacht kan worden. **Gedeelde ervaringen** met het gezin en andere familieleden zorgt voor de sterkste binding volgens de jonge moeders. Sasha 30 jaar vertelde:

“[Thuis is] daar waar ook geliefden zijn, ofwel man kinderen of je ouders. Dat er mensen zijn waarmee je thuis bent. Want alleen thuis zijn kan ook, maar ik denk dat gedeeld thuis zijn nog mooier is.”

Zoals eerder bij de dimensie *plaats* is aangegeven is niet voor iedereen het huis zelf belangrijk. Een van de participanten heeft vroeger de scheiding van haar ouders als traumatisch ervaren en is slachtoffer geweest van huiselijk geweld. Hierdoor heeft zij zich sinds haar zestiende niet meer thuis gevoeld. Dit komt overeen met de mogelijkheid voor een negatieve binding met thuis, wat een gevoel van vervreemding en uitsluiting veroorzaakt (Warrington, 2001; Blunt, 2005; Blunt & Varley, 2004). Herinneringen van vroeger werken bij haar door op haar idee van thuis in het heden en in de toekomst: thuis als een onveilige en stressvolle plek. Rian (26 jaar) heeft veiligheid op de foto willen zetten. Ze heeft een foto gemaakt van het slot op haar voordeur dat ze overdag en 's nachts dichtdoet. Zo kunnen haar kinderen niet zomaar naar buiten en kunnen andere mensen niet zomaar naar binnen (figuur 9). **Veiligheid** en **rust** is ook door de andere moeders het meest genoemd als de gevoelens die worden geassocieerd met thuis.

Het op slot doen van de voordeur, het koken van water of het aanzetten van de radio zijn allemaal gedragingen die worden geassocieerd met thuis. Figuur 10 laat een radio zien waarop een van de moeders dagelijks dezelfde radiozender beluistert. Dit is haar routine wat tegelijkertijd laat zien dat thuis multi-sensorisch is (Ratnam, 2018). **Routines** zorgen voor ritme, rust en een gevoel dat de jonge moeders thuis zichzelf kunnen zijn.

Figuur 9: Slot op voordeur (Rian, 26 jaar); Figuur 10: Radio luisteren (Marleen, 30 jaar)

Dus als veiligheid mist, een van de belangrijkste bakens van thuis voor de moeders, heeft dat een negatief effect op de plaatsbinding met thuis in het heden en in de toekomst. Ook laat de dimensie *proces* zien dat verschillende emoties, herinneringen en gedragingen overlappen met de andere twee dimensies. Emoties als rust en veiligheid, herinneringen met het gezin en routines zorgen voor een positieve binding met thuis.

5 Conclusie en aanbevelingen

Conclusie

Voor elk van de geïnterviewde vrouwen die jong (18-25 jaar) moeder zijn geworden is de mate van binding met thuis complex en subjectief (Windsong, 2010; Scannell & Gifford, 2010). Zij ervaren de dimensies *persoon*, *plaats* en *proces* uit het model van plaatsbinding door Scannell en Gifford (2010) op verschillende manieren en in verschillende mate bij de plek thuis. Ook is er overlap te zien tussen die dimensies en de aspecten daarvan.

Voor acht van de negen jonge moeders blijkt het eigen huis de belangrijkste thuisplek, vooral na de geboorte van het kind. De geboorte zorgt voor het opnieuw uitvinden van de betekenis van thuis door het creëren van nieuwe routines met behulp van partner, familieleden en hulporganisaties. Verder creëren verschillende kenmerken op individueel en gemeenschappelijk niveau de context waarin de jonge moeders hun plaatsbinding vormen. Daar waar Crowley (2014) toont dat de 'opvoedende moeder' en 'werkende moeder' tegenwoordig beide terug te zien zijn in de maatschappij, is daar ook sprake van in deze casestudie in Groningen. De thuisblijvende, opvoedende moeders zijn overtuigd dat hun manier van opvoeding de juiste is en voelen zich daarom onbegrepen door de maatschappelijke trend om op latere leeftijd kinderen te krijgen en snel te gaan werken na de bevalling (Holdsworth et al., 2013). Maar ook de werkende moeders voelen zich prettig met hun manier van opvoeden en rol in huis. Dit komt door de maatschappelijke tendens om snel weer te gaan werken met de financiële voordelen die dat biedt (McDowell, 2015). Hierbij is hulp van partner, familieleden of een andere soort van opvang belangrijk. Financiële toeslag door de overheid voor opvang is vooral van belang voor de jonge moeders die studeren of alleenstaand zijn zonder werk. Vervolgonderzoek kan gedaan worden naar de invloed van beleid op het krijgen van kinderen op jonge leeftijd en de beslissing om te gaan werken of thuis te blijven na de bevalling.

Aanbevelingen

Sommige jonge moeders in de leeftijdscategorie 18-25 jaar zijn kwetsbaar door hun slechtere financiële situatie en zij zijn vaker alleenstaand. Mijn aanbeveling is daarom dat hulporganisaties in Groningen, als de WIJ-Stichting, urgentie geven aan jonge moeders die voor of tijdens hun zwangerschap aangeven te willen verhuizen. Met urgentie kunnen de zwangere moeders sneller terecht in een huis dat in goede staat verkeert wat minder stress oplevert tijdens de zwangerschap. Dit zal ervoor zorgen dat jonge moeders zich beter kunnen binden aan de plek thuis wat een positief effect zal hebben op hun welzijn en dat van hun kind.

Referenties

- Aitken, S. C. (2000). Mothers, communities and the scale of difference. *Social & Cultural Geography*, 1(1), 65-82
- Bauman, Z. (1998). "On Glocalization: Or Globalization For Some, Localization For Some Others", *Thesis Eleven*, 54, 37-49.
- Blunt, A. (2005). Cultural Geographies: cultural geographies of home. *Progress of Human Geography*, 29(4), 505-515.
- Blunt, A. & Varley, A. (2004). Geographies of Home: Introduction. *Cultural Geographies*, 11(1), 3-6.
- Carrion, B. V., Earnshaw, V. A., Kershaw, T., Lewis, J. B., Stasko, E. C., Tobin, J. N., & Ickovics, J. R. (2015). Housing instability and birth weight among young urban mothers. *Journal of Urban Health*, 92(1), 1-9.
- CBS (2017). *Statline- Geboorte; kerncijfers*. Geraadpleegd op 28-02-2018 via <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/37422ned/table?ts=1520076640371>. Den Haag/ Heerlen.
- Cieraad, I. (2010). Homes from Home: Memories and Projections. *Home Cultures*, 7(1), 85-102.
- Clifford, N., Cope, M., Gillespie, T. and French, S. et al., (2016). Getting Started in Geographical Research: how this book can help. In Clifford, N., Cope, M., Gillespie, T. and French, S. et al., (Red.). *Key methods in geography* (pp. 3-15). 2^e editie. Sage.
- Cotter, D., England, P., & Hermsen, J. (2008). Moms and jobs: Trends in mothers' employment and which mothers stay home. *Families as they really are*, 416-24.
- Crowley, J. E. (2014). Staying at home or working for pay? Attachment to modern mothering identities. *Sociological Spectrum*, 34(2), 114-135.
- Drayer, E. (2010). *Verwende prinsesjes: portret van de Nederlandse vrouw*. De Bezige Bij.
- Dyck, I. (2005). Feminist geography, the 'everyday', and local-global relations: Hidden spaces of place-making. *Canadian Geographer*, 49(3): 233-43.
- Easthope, H. (2004). A place called home. *Housing, theory and society*, 21(3), 128-138.
- GGD Groningen. (z.d.). *Moeders Informeren Moeders*. Geraadpleegd op 15-05-2018 via <https://ggd.groningen.nl/kind-en-opvoeding/moeders-informereren-moeders/>
- Holdsworth, C., Finney, N., Marshall, A., & Norman, P. (2013). *Population and society*. Sage.
- Jack, G. (2012). The Role of Place Attachments in Wellbeing. In Atkinson, S., Fuller, S. & Painter, J. (Red.), *Wellbeing and Place* (89-104). Londen en New York: Routledge.
- Longhurst, R. (2016). Semi-structured Interviews and Focus Groups. In Clifford, N., Cope, M., Gillespie, T. and French, S. et al., (Red.). *Key methods in geography* (pp. 103-115). 2^e editie. Sage.

- McDowell, L. (2015). Spaces of the Home: Absence, Presence, New Connections and New Anxieties. *Home Cultures*, 4(2), 129-146.
- Meijering, L., Nanninga, C.S. and Lettinga, A.T., (2016). Home-making after stroke. A qualitative study among Dutch stroke survivors. *Health & place*, 37, 35-42.
- Massey, D. (1994). A Global Sense of Place. In *Space, Place and Gender*, Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Ratnam, C. (2018). Creating home: Intersections of memory and identity. *Geography Compass*, 12(4).
- Rijksoverheid. (z.d.) Wanneer heb ik recht op kinderopvang toeslag? Geraadpleegd op 04-03-2018 via <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/kinderopvang/vraag-en-antwoord/wanneer-heb-ik-recht-op-kinderopvangtoeslag>
- Ritzer, G. (1983). The 'McDonaldization' of Society. *Journal of American Culture*, 6(1), 100-107.
- Rose, G. (2003). Family photographs and domestic spacings: a case study. *Transactions of the institute of British Geographers*, 28(1), 5-18.
- Rose, G. (2016). Making images as research data: photo-documentation and photo-elicitation. In: *Visual Methodologies. An Introduction to Researching with Visual Materials*. 307-329. 4^e editie. Sage.
- Scannell, L. and Gifford, R., (2010). Defining place attachment: A tripartite organizing framework. *Journal of environmental psychology*, 30(1), 1-10.
- Suglia, S. F., Duarte, C. S., & Sandel, M. T. (2011). Housing quality, housing instability, and maternal mental health. *Journal of Urban Health*, 88(6), 1105-1116.
- Thomas, P. A., Liu, H., Umberson, D., & Suijter, J. J. (2017). Family Relationships and Well-Being. *Innovation in Aging*, 1(3).
- Van Dijk, D. & Jagmohansingh, S. (2010). Verwende prinsesjes of luie prinsjes? Hoe vaders en moeders in een traditionele taakverdeling glijden. *LOVA Journal for Feminist Anthropology and Gender Studies* 31(2).
- Warrington, M. (2001). "I Must Get Out": The Geographies of Domestic Violence. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 26(3), 365-382.
- WIJ-Stichting. (z.d.). *Wat doet WIJ- Over WIJ*. Geraadpleegd op 28-02-2018 via <https://wij.groningen.nl/wat-doet-wij/over-wij>. Groningen.
- Williams, A., & Crooks, V. A. (2008). Introduction: Space, place and the geographies of women's caregiving work. *Gender, Space and Culture*. (15)3, 243-247,
- Windsong, E. A. (2010). There is no place like home: Complexities in exploring home and place attachment. *The Social Science Journal*, 47(1), 205-214.

Bijlagen

1 Toestemmingsformulier

Doel van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen in de plaatsbinding van jonge moeders met thuis. Dit houdt het verzamelen van verhalen en ervaringen in dat gaat over de manier waarop thuis een rol speelt in de levens van deze moeders.

Wat wordt er van u gevraagd?

U hoeft zich niet voor te bereiden op het gesprek, er is namelijk interesse naar uw verhaal. Het gesprek zal ongeveer één uur duren, korter of langer kan natuurlijk ook. U kunt tijdens het gesprek altijd aangeven als u wilt stoppen of even pauze wilt nemen. Ook kunt u het aangeven wanneer u een vraag niet wilt beantwoorden. Hier hoeft u geen verantwoording voor af te leggen. Na het gesprek kunt u eventueel het uitgetypte verslag ontvangen om te controleren dat uw verhaal waarheidsgetrouw is verwerkt. Verder hoeft u na het gesprek niets meer te doen.

Wat gebeurt er met uw gegevens?

- Het gesprek mag worden opgenomen: JA / NEE
Als het gesprek wordt opgenomen zal deze met zorg bewaard worden en opgeslagen in een beschermde omgeving. Alleen de onderzoeker en de begeleiders van de onderzoeker zullen toegang hebben tot het gesprek.
- Voor uw naam zal een pseudoniem worden gebruikt in dit onderzoek. Verder zullen andere persoonlijke gegevens vertrouwelijk en anoniem worden verwerkt. Dit houdt in dat mensen die buiten het onderzoek staan geen toegang krijgen tot deze gegevens.
- Verhalen en ervaringen die uit het gesprek naar voren komen worden gebruikt om antwoord te krijgen op de onderzoeksvraag 'Hoe wordt de binding met de plaats thuis ervaren door jonge moeders, 18 tot 25 jaar, in de gemeente Groningen?'. De resultaten worden gepresenteerd aan begeleiders van het onderzoek. Verder zal er een posterpresentatie zijn over de algemene resultaten aan andere studenten en aan de WIJ-Stichting. De WIJ-Stichting is opgericht door de Gemeente Groningen en heeft als doel de bewoners van de stad Groningen te voorzien in ondersteuning, zorg, ontmoetingen en activiteiten.
- Als u foto's heeft gemaakt dan zullen deze in een beschermde omgeving worden opgeslagen, in vertrouwen mee om wordt gegaan door de onderzoeker en niet met derden worden gedeeld.

Toestemming

Bij deze verklaar ik dat ik op de hoogte ben gesteld van:

1. het doel van het onderzoek;
2. wat er van mij verwacht wordt tijdens en na het gesprek;
3. en wat er met mijn gegevens gebeurt.

Datum: _____ Handtekening deelnemer: _____

Datum: _____ Handtekening onderzoeker: _____

Als u verdere vragen en opmerkingen heeft, aarzel dan niet om contact op te nemen.

Arlinde Dul, Email: a.j.dul@student.rug.nl, Telefoonnummer: 06-81439018

2 Vragenlijst interview

Zoals ik misschien al eerder genoemd heb, ben ik een derdejaars student Sociale Geografie en Planologie aan de Rijksuniversiteit Groningen. Op dit moment ben ik bezig met het schrijven van mijn bachelor scriptie. Het onderzoek waar ik me aankomend half jaar mee bezig houd gaat over de ervaring van thuis door jonge moeders. Specifiek wat jonge moeders verstaan onder thuis en hoe ze gebonden zijn aan deze plek. Het is van belang omdat er op dit moment nog weinig onderzoek is gedaan is gedaan naar dit specifieke onderwerp. Door middel van interviews, waaronder deze, wordt er geprobeerd ervaringen en verhalen van jonge moeders op te halen over de ervaring van thuis.

Graag zou ik het interview willen opnemen. Door het opnemen van het interview kan ik het op een later moment nog een keer beluisteren en het uittypen. De opname en het verslag zullen dan worden opgeslagen in een beschermde omgeving van de universiteit. Juist de persoonlijke ervaringen die naar voren komen in het interview kunnen zo worden vastgehouden. Een belangrijke vraag is daarom, vind u het goed als het interview wordt opgenomen? Verder zullen alleen ik en mijn begeleiders van het onderzoek hier inzage in hebben. Belangrijk is dat u vooraf goed bent geïnformeerd, daarom zou ik nu met u het toestemmingsformulier van het interview willen doornemen.

Nu kunnen we bijna beginnen aan het interview. Het interview zal dus gaan over uw ervaring met thuis. Er zullen verschillende thema's aan bod komen zoals uw huidige en vorige woonsituaties, verschillende aspecten die voor u belangrijk zijn voor thuis en ook zullen er vragen zijn over het moederschap in combinatie met de ervaring van thuis.

Bent u klaar om te beginnen met het interview?

Algemene gegevens

Zou u allereerst iets meer over uzelf kunnen vertellen?

- Wat is uw leeftijd?
- Bent u getrouwd of heeft u een partner?
- Hoeveel kinderen heeft u?
- Heeft u broers en zussen?
 - o Zo ja, hoeveel, waar wonen ze en hoe vaak ziet u ze?
- Waar bent u opgegroeid?
 - o Ouders/verzorgers? Waar wonen ze en hoe vaak ziet u ze?
- Hoe lang woont u al in Groningen?
 - o Bevalt het wonen in deze wijk? Waarom?

Woonsituatie

Nu zou ik wat specifiekere willen gaan op uw huidige en eerdere woonsituaties.

Waar woont u op dit moment in Groningen?

- Hoe lang woont u hier al?
- Met wie woont u hier?
- Hoeveel tijd brengt u hier door?
 - o Als u met andere mensen in huis woont, hoeveel tijd brengen zij hier door?
- Kunt u mij een omschrijving van de straat of buurt geven?
 - o Wat is er prettig/ minder prettig aan de straat of buurt?
 - o Wonen hier ook: studenten, mensen met een andere cultuur, kinderen/jongeren?
 - o Zo ja, hoe is de relatie met deze groepen?
- Hoe lang bent u van plan in deze woning te blijven wonen?

- Welke overwegingen spelen daarin mee? Waarom?

Kunt u mij vertellen waar u eerder heeft gewoond?

- Voor hoe lang heeft u daar gewoond?
- Met wie?
- Hoe was het om daar te wonen? Vond u het hier prettig wonen of juist niet, en waarom?
- Heeft u speciale herinneringen aan deze woonsituaties?
- Wat betekende het voor u om deze plekken te verlaten?

Moederschap

U vertelde me dat u ... kinderen heeft.

- Hoe oud is/zijn uw kind(eren)?
- Hoe oud was u toen u uw kind(eren) kreeg?
- Hoe oud was uw partner toen uw kind(eren) geboren werd(en)?

Waar woonde u toen u uw kind(eren) kreeg?

- Is uw woonsituatie veranderd toen u zwanger was of na de geboorte van uw kind?
- Waarheen en waarom?
- Hoe was dat voor u? Wat voor gevoelens had u daarbij? Waarom?

Hoeveel tijd bracht u hierdoor toen u zwanger was en/of na de geboorte van uw kind(eren)?

- Waarom?
- Waren hier andere mensen bij betrokken? Welke mensen waren dat en waarom?
- Voelde u zich thuis tijdens de zwangerschap en/of na de geboorte van uw kind(eren)?

Bespreking van de foto's

U heeft foto's gemaakt van dingen die bijdragen aan uw thuisgevoel. Deze foto's zou ik graag met u willen bespreken.

Als er een object op de foto staat

- Wat staat er op de foto?
- Wat betekent het voor u?
- Heeft u bepaalde gevoelens bij dit object?
- Hoe bent u hieraan gekomen?

Als er een persoon op de foto staat

- Wie is dit?
- Waarom is deze persoon belangrijk voor u?
- Hoe vaak ontmoet u deze persoon? Waar en waarom?
- Zijn er andere personen die hetzelfde bij u losmaken? Wie en waarom?

Als er een andere plaats op de foto staat dan de woning van de participant

- Wat staat op de foto?
- Wat betekent het voor u?
- Wat doet u hier veelal?
- Hoe vaak komt u hier? Wanneer is dat? Waarom?

- Wat voelt u bij deze plek?
 - o Hoe voelt u zich als u op deze plek bent? Waarom?
- Zijn er andere mensen bij betrokken?
 - o Zo ja, wie zijn deze mensen en waarom zij?

Plaatsbinding met thuis

Waar denkt u aan als u denkt aan het woord thuis?

- Waarom?
- Heeft u hier ook een bepaald gevoel of gevoelens bij?
Welke zijn dat en waarom?

Op welke plekken voelt u zich thuis?

- Waarom?
- Wat zijn de kenmerken van deze plekken?
 - o Wat komt er in uw hoofd op als u aan deze plek denkt?
 - o Hoe is de plek ingericht?
 - o Zijn hier ook andere mensen bij betrokken? Wie en waarom?
 - o Wat doet u op deze plek?
 - o Heeft u speciale herinneringen aan deze plek?
- Zijn er dingen wat u mist op dit moment aan deze plek die u ervaart als thuis?

Denkt u dat u zich ergens anders, op een andere plek, ook thuis kan voelen?

(Mogelijk refereren naar een foto die gemaakt is op een andere plek dan de huidige woonsituatie van de participant: Zijn er nog meer plekken als deze?)

- Kan dit overal zijn, of op specifieke plekken, of maar op 1 plek? Waar en waarom?

Is het belangrijk voor u om uzelf ergens thuis te voelen?

- Waarom, waarom niet?
- Zijn er plekken waar u zich absoluut niet thuis voelt?
- Vind u het belangrijk dat andere mensen zich uw huis zich thuis voelen?
Waarom? Zo ja, wie?

Afsluitende vragen

We zijn nu bijna door het interview heen. Ik zou u nog een aantal afsluitende vragen willen stellen.

- Hoe zou u, na ons gesprek, de binding met thuis omschrijven? In een paar zinnen/ in het algemeen

- Als u met vier woorden thuis zou moeten omschrijven, welke woorden zouden dit dan zijn?

Is er iets wat we nog niet besproken hebben maar wat u nog wel zou willen toevoegen?

Dan wil ik u heel erg bedanken voor het feit dat u wilde meewerken aan dit gesprek. Als u na het interview nog vragen of opmerkingen heeft, aarzel dan niet om contact met mij op te nemen. Mijn contactgegevens staan onderaan het toestemmingsformulier die ik u voorafgaand aan dit interview heb gegeven. Nogmaals bedankt!

3 Overzichtskaart

4 Bevolkingsgegevens Nederland en gemeente Groningen

a. Gemiddelde leeftijd van moeder en vader bij 1^e kind, Nederland

	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010	2016
Gemiddelde leeftijd van de moeder, bij 1 ^e kind	26,4	25,6	24,3	25,6	27,5	29,1	29,4	29,7
Gemiddelde leeftijd van de vader, bij 1 ^e kind van de moeder	-	-	-	-	-	32,0	32,4	32,6

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen 28-2-2018. Laatst bijgewerkt 2 november 2017.

b. Levend geboren kinderen naar leeftijd van de moeder op 31 december, gemeente Groningen

Jaartal	Aantal kinderen	Leeftijd moeder						
	Totaal levend geboren kinderen	Jonger dan 20	20 tot 25 jaar	25 tot 30 jaar	30 tot 35 jaar	35 tot 40 jaar	40 tot 45 jaar	45 jaar & ouder
1990	1873	37	254	640	654	256	31	1
2000	1894	57	212	513	674	379	54	5
2010	2025	28	182	499	808	424	81	3
2016	1991	17	146	465	842	426	92	3

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen 28-2-2018. Laatst bijgewerkt 20 juni 2017.